

فرم ثبت اطلاعات فعالیت‌های نوآورانه جشنواره آموزشی شهید مطهری

عنوان فارسی: طراحی، تولید منابع و اجرای الگوی جامع آموزش دروس معارف اسلامی

عنوان انگلیسی:

Design, production and implementation of a comprehensive model of teaching Islamic studies courses.

حیطه نوآوری را علامت بزنید:

- تدوین و بازنگری برنامه‌های آموزشی
- یاددهی و یادگیری
- ارزشیابی آموزشی (دانشجو، هیات علمی و برنامه)
- مدیریت و رهبری آموزشی
- یادگیری الکترونیکی
- طراحی و تولید محصولات آموزشی

نام صاحب/صاحبان فرآیند نوآورانه: دکتر مهوش کهریزی. استادیار گروه معارف اسلامی

دکتر بهزاد کرمی متین . دانشیار مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی

نام همکاران: بهروز اسدی، عضو هیات علمی گروه

شهریار کبودی. کارشناس گروه معارف اسلامی

مریم حمزه ای. کارشناس گروه معارف اسلامی

محل انجام فعالیت:

دانشگاه: علوم پزشکی کرمانشاه دانشکده: پزشکی گروه/رشته: معارف اسلامی

مدت زمان اجرا:

تاریخ پایان ۱۳۹۵

تاریخ شروع ۱۳۹۲

هدف کلی:

ارتقا کیفیت ارائه دروس معارف باطراحی و تولید محصولات آموزشی با مشارکت دانشجویان و تلفیق آن بامنابع کتابخانه ای و پایگاه های اطلاع رسانی دینی مبتنی بر روش دانشجوی محور و روش PBL

اهداف ویژه اختصاصی:

- ۱- ایجاد علاقه در دانشجویان نسبت به فراگیری دروس معارف
- ۲- جلب مشارکت بیشتر دانشجویان در فرایند تدریس
- ۳- فراهم کردن زمینه تعامل بیشتر استاد و دانشجو
- ۴- ارتقا توانمندی دانشجویان در انجام کار تیمی
- ۵- فراگیری عمیق تر و جامع تر مفاهیم دینی با همدند کردن مطالب آموزشی با استفاده از روش های علمی

بیان مسئله (ضرورت انجام و اهمیت فرآیند را ذکر کنید):

تدریس دروس معارف در دانشگاههای علوم پزشکی به دلایل عدیده ای همیشه با چالش مواجه بوده است، از جمله متفاوت بودن محتوای مطالب با دروس پزشکی و تخصصی، متفاوت بودن روش های رایج در آموزش علوم پزشکی و شیوه های تدریس اساتید در ارائه درس و همگی حکایت از این چالش ها دارند. از طرفی یکنواختی در روش های تدریس و مشارکت پایین دانشجویان در فرآیند یاددهی - یادگیری و کمبود دسترسی به منابع و پایگاههای اطلاع رسانی مناسب از مواردی است که در این میان به چشم می خورد. لذا اساتید نیز به تدریج با خستگی و عدم احساس رضایت مواجه گردیده و لذا زمینه ایجاد ارتباط موفق آموزشی با مشکلاتی روبرو خواهد بود. و آنچه که هدف از تدریس دروس معارف با روش استاد محور و به شکل سخنرانی و یک سویه همیشه با انتقاد دانشجویان و ابراز عدم خرسندی اساتید همراه بوده و به نظر می رسد با رشد تکنولوژی، زمینه های علاقمندی دانشجویان به تنوع و شیوه های نوین تدریس دو سویه لازم است با استفاده از خلاقیت و ابداع مدل های جدید که به روش ترکیبی با تلفیق مدل های علمی نظیر PBL و همچنین روش های نیاز محور و استفاده از پایگاههای جامع اطلاع رسانی و توسعه نقش استاد بعنوان مشاور استفاده نمود. لذا این فرآیند در راستای ایجاد، طراحی و توسعه ابزارهای آموزشی به منظور ارتقای یادگیری دانشجویان و تحقق اهداف دروس معارف برنامه ریزی شده است.

مرور تجربیات و شواهد خارجی (با ذکر فرانس):

در فصلنامه گفتمانی در باب آموزش^۱ در خصوص روش pbl چنین آمده است:

آموزش مبتنی بر حل مسئله (pbl) بر این فرض شکل می گیرد که آموزش یک فعالیت، ساختن و یک پروسه سازنده متأثر از فاکتورهای اجتماعی و زمینه ای است.

ویلکرسون و گیجسیلرز مدعی بودند که آموزش مبتنی بر حل مسئله (pbl) دارای این مشخصه و ویژگی است که رویکردی دانشجوی محور دارد و اساتید به جای ارائه دادن مطالب و موضوعات درسی بعنوان یک تسهیل کننده، محرک آغازین و مشخص کننده چارچوب آموزش عمل می کنند.

روش آموزش pbl معمولاً تصویر روشنی از مساله مورد آموزش ارائه نمی دهد و تلاش می کند دانشجوی را با میزان فراوانی از ابهام و عدم قطعیت به چالش بکشد تا او تلاش نماید قبل از اینکه پاسخ واقعی برای آن مساله ارائه شود، خودش مساله را حل کند.

روش آموزش pbl دانشجوی محور است زیرا دانشجوی آزاد است موضوعات مورد علاقه خود را مطالعه کند و حتی روش مطالعه آنها را نیز خودش انتخاب کند. و در این میان نقش استاد در کلاس می بایست یک نقش هدایتگر و مربی باشد که استراتژی های مورد نیاز را آموزش، پژوهش ها را رهبری و به دانشجویان در آشکارسازی و چگونگی جستجوی پاسخ سوالات کمک نماید.^۲ (jeffry.utcht 2003)

در سال ۱۹۷۰ دانشگاه نیومکزیکو با حمایت دانشگاه مک مستر کانادا یک برنامه آموزشی pbl را به موازات برنامه آموزشی سنتی موجود در دانشگاه اجرا کرد مقایسه شواهد آشکار نشان داد که دانشجویان اجراکننده شیوه pbl نسبت به دانشجویان تحت آموزش به شیوه سنتی از یادگیری بیشتری برخوردار بودند. (همان)

دیوید پرکنیز (۱۹۹۲) معتقد بود: دانشجویان اگر یاد نگرفته باشند که در مورد دانسته هایشان فکر کنند آنها فقط مخزنی برای آن اطلاعات هستند در حالی که نکته مهم این است که آنها باید یاد بگیرند که از معلوماتشان چگونه در مقام عمل و روبروشدن با مشکلات واقعی استفاده کنند.

با توجه به برنامه pbl یکی از اهداف اجرای این برنامه آموزشی، مهارت آموزی به منظور توانمندسازی فراگیران جهت موفقیت در زندگی واقعی آنهاست یکی از اهداف گروه معارف اسلامی در اجرای فرایند تدریس نیازمحور در کلاس های درس افزایش مهارت یابی دانشجویان در پاسخ به سؤالات و شبهات دینی و آشنایی با سایت ها و منابع مناسب پاسخگو در این زمینه است.

1: **problem- based learning** speaking Of teaching, WINTER 2001. VOL 11. NO. 1

2: **problem- based learning in the student centered classroom.** jeffry R.utcht. march,2003

مرور تجربیات و شواهد داخلی (در این بخش سوابق اجرائی این نوآوری در دانشگاه و کشور بطور کامل با ذکر رفرانس ذکر شود):

طی مطالعات انجام شده صاحبان فرایند تجربیات ارزشمندی از اساتید بدست آمده از جمله: پورمحمد در خصوص ضرورت بهره گیری از رویکرد نیاز محور اعلام می دارد: از نظر من اجرای طرح ارائه دروس با رویکرد نیاز محور صد در صد ضرورت دارد. وی با اشاره به برخی تجربیات خود در طول اجرای طرح خصوصاً در دروس اندیشه اسلامی یک و دو، تجربیات خود را مبنی بر توانمندی دانشجویان و طرح مباحث بسیار جالب از طرف آنها یاد می کند (معارف، ص ۳۲).

همچنین احمدی از محاسن طرح نیاز محور تغییر نگاه استاد از کلاس من به کلاس ما را مطرح نموده و خارج شدن کلاس از حالت متکلم و حده بودن را در این رویکرد مورد تأکید قرار می دهد. در مطالعه ایشان دانشجویان پس از اجرای این رویکرد، استقبال بسیار خوبی را از خود نشان داده اند (همان، ص ۳۳).

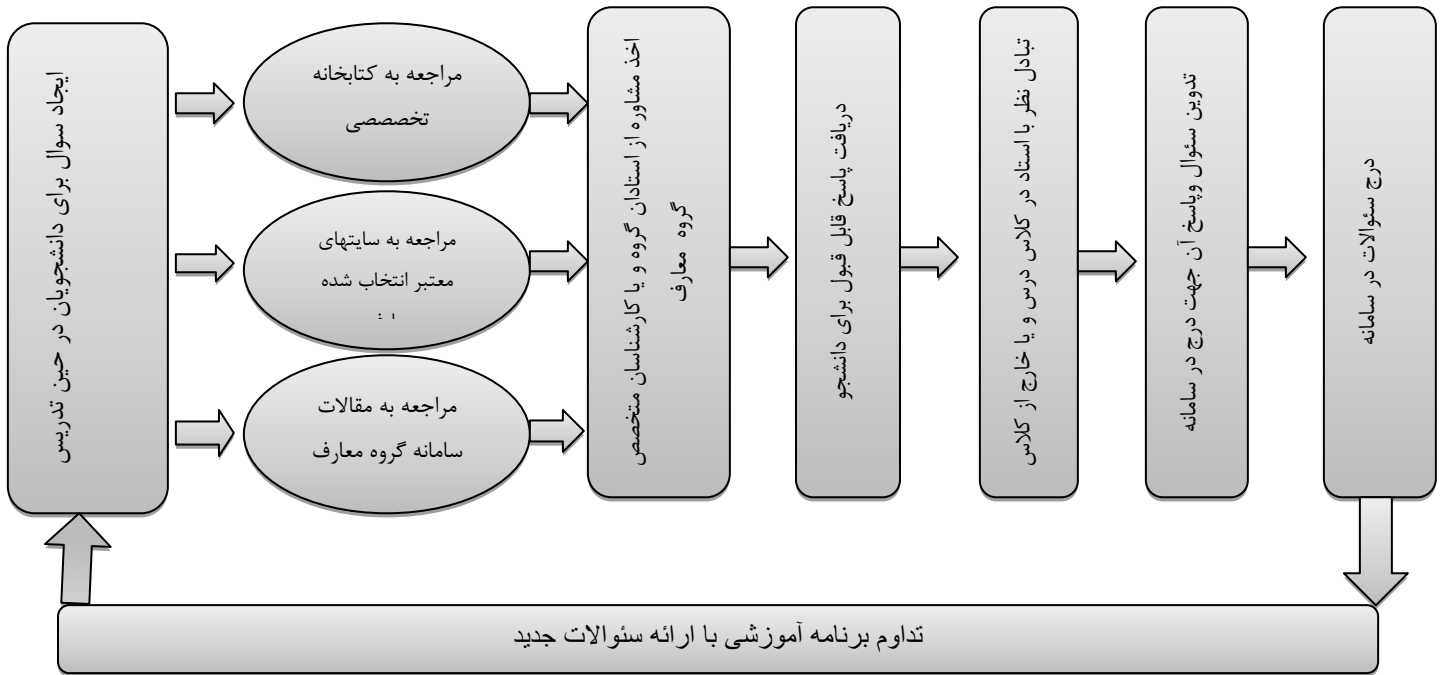
جهازی بغدادی نیز بر لزوم استفاده از این طرح تأکید نموده، ایجاد تغییرات مشهود در رفتار دانشجویان، انتقال سطح یادگیری از حافظه به سطح ادراک و برقراری ارتباط صمیمی بین دانشجو و استاد را از جمله نتایج اجرای طرح در کلاس های خود بیان نمود. (همان، ص ۳۵).

با توجه به مطالعات اندک بکارگیری روش نیاز محور در حوزه دانشگاهی و همچنین تفاوت بین تجربیات و مطالعات داخلی و خارجی که ناشی از تفاوت و هنجارها، مواد آموزشی و... است مطالعات خارجی در خصوص این در ادامه P.B.L رویکرد یافت نشد، اما با توجه به قرابت نسبی این رویکرد با روش یادگیری بر مبنای حل مسئله اشاره ای مختصر به این روش آموزشی خواهیم داشت.

شرح مختصری از فعالیت صورت گرفته را بنویسید (آماده سازی، چگونگی تجزیه و تحلیل موقعیت و تطبیق متدولوژی، اجرا و ارزشیابی را در این بخش بنویسید):

در راستای ارائه این الگوی آموزشی در تدریس دروس معارف صاحبان فرآیند در گروه معارف در نشست های متعدد و بحث و تبادل نظر به این نتیجه رسیدند که به منظور جلب مشارکت بیشتر دانشجویان و ایجاد علاقه در آنان در فرآیند تدریس دروس معارف، بهتر است از یک روش ترکیبی با طراحی ابزارهای مورد نیاز جهت آموزش دانشجویان استفاده نمود که در برگیرنده شیوه های موثر تجربه شده و همچنین ایجاد بسترهای لازم در این خصوص باشد.

نتایج حاصل از بحث های انجام شده منجر به مدل مفهومی جهت ارائه درس در قالب شکل گیری نرم افزارها، کتابخانه تخصصی و دسترسی به سایت های آموزشی در زمینه دروس معارف و همچنین انجام مشاوره توسط اساتید و کارشناسان در قالب یک سیستم هماهنگ شد که در زیر مشروح آن آمده است:

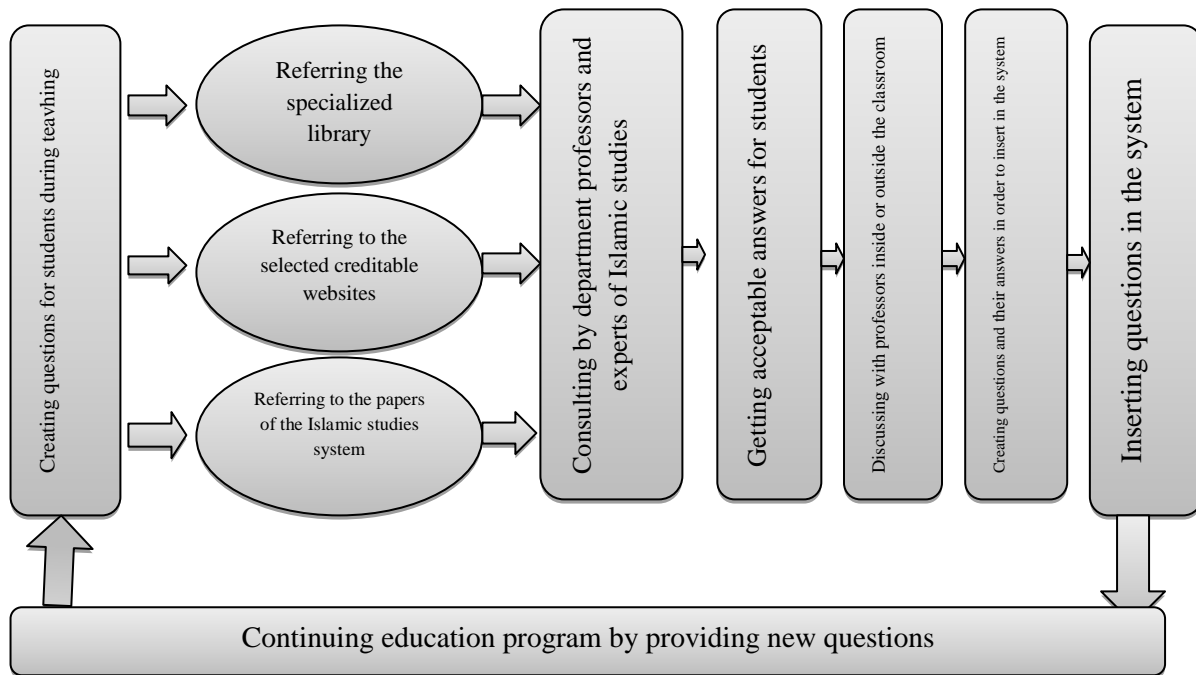
به منظور اجرایی نمودن این مدل نسبت به طراحی و آماده سازی بستر آموزشی مشتمل بر موارد زیر اقدام گردید:

۱. ایجاد کتابخانه تخصصی منابع دروس معارف در گروه آموزشی با بیش از ۶۰۰۰ نسخه کتاب.
 ۲. تولید و طراحی کتاب نمایه و CD مقالات علمی-پژوهشی مورد نیاز دانشجویان که پیوسته در حال تکمیل شدن است.
 ۳. ایجاد دسترسی و معرفی سایت های آموزشی راهنمای دروس معارف .
 ۴. برنامه زمانبندی مشاوره اساتید و کارشناسان گروه معارف.
- پس از اجرای مدل در سه دوره آموزشی دانشجویان پزشکی نتایج حاصل از بکارگیری مدل از طریق پرسشنامه های نظرسنجی از دانشجویان مبتنی بر طیف لیکرت و سئوالات کیفی باز مورد بررسی قرار گرفت و ۵۸ نفر از دانشجویان پزشکی مورد بررسی قرار گرفتند و نظرات آنان در قالب نمودارهای توصیفی ارائه شد.

شرح مختصری از فعالیت صورت گرفته را به انگلیسی بنویسید (آماده سازی، چگونگی تجزیه و تحلیل موقعیت و تطبیق متدولوژی، اجرا و ارزشیابی را در این بخش بنویسید)

Write a brief description of the activity conducted (write how to prepare, analyse the situation and methodology adoption, implementation and evaluation in this section)

In order to provide this educational model in teaching the Islamic Teachings courses, the process owners in the Islamic studies department after several meetings and discussions concluded that in order to attract the students' participation and generate interest in them in the Islamic studies courses teaching process, it is better to use a combined method by designing the required tools to teach students which includes effective experienced procedures as well as creating the necessary infrastructures in this regard. The results obtained from the discussions resulted in creating a conceptual model in order to provide the courses in the form of software, specialized library and accessibility to educational websites in the field of the Islamic studies courses as well as consultation by professors and experts in the form of a coordinate system that is discussed in more details as follows:

In order to implementation of this model, designing and preparation of the educational context comprising the following items have been conducted:

1. Establishment of the specialized library for Islamic studies courses resources in the department with more than 6000 books.
2. Production and design of the profile book and CDs of scientific-research papers which are continually being completed.

3. Creating access and introducing of educational websites which are Islamic studies courses guides.

4. Schedule of professors' consulting and experts of the Islamic studies department.

After the implementation of the model in three educational periods of medical students, the obtained results from the use of the model were investigated through questionnaires based on the Likert scale and open qualitatively questions and 58 medical students were studied and their ideas were presented in the form of descriptive charts.

شیوه های تعامل با محیط که در آن فعالیت نوآورانه به محیط معرفی شده و یا مورد نقد قرار گرفته را ذکر کنید. (شیوه های معرفی و انتشار فعالیت نوآورانه)

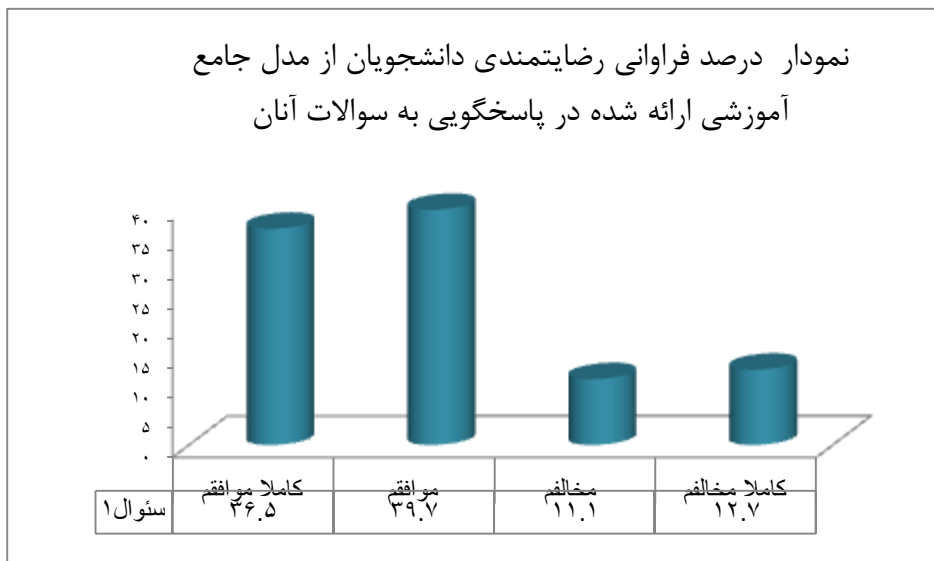
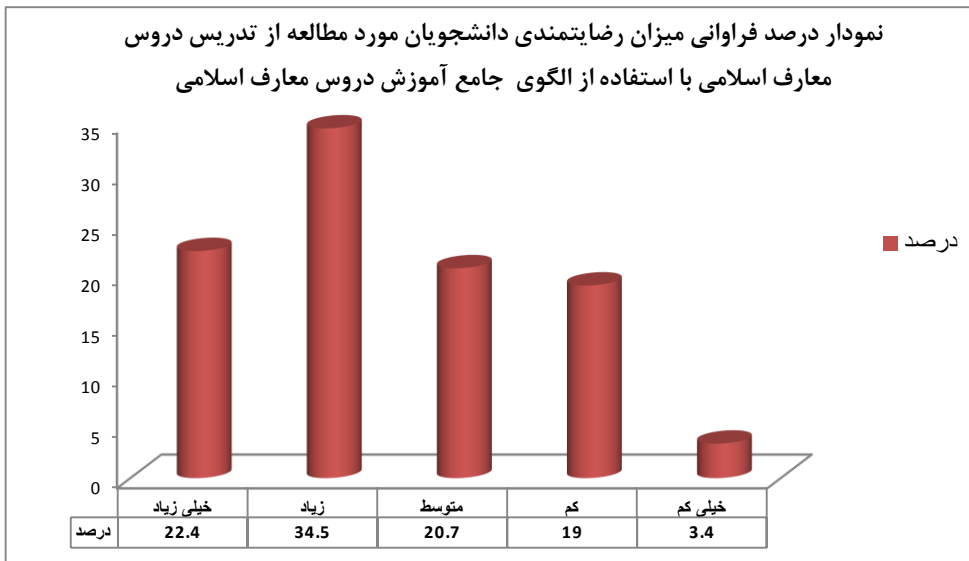
- اطلاعات این سیستم طراحی شده در اختیار معاونت آموزشی و پژوهشی استادان و دروس معارف اسلامی قرار گرفته تا در دیگر دانشگاهها نیز مورد استفاده قرار گیرد.
- CD مقالات در اختیار دانشجویان و اساتید قرار می گیرد.
- مقاله نتایج بکارگیری این مدل جهت درج در نشریات مرتبط ارائه می گردد.
- دعوت به استفاده از سامانه کتابخانه و سایت در قالب مدل در سایت دانشگاه بارگذاری خواهد شد.
- در ادامه فعالیت این مدل مقرر گردیده مرکز تحقیقات و پژوهش های بین رشته ای گروه معارف در حال راه اندازی است.

نتایج حاصل از این فرآیند و این که فعالیت ارائه شده چگونه موفق شده است به اهداف خود دست یابد را بنویسید.

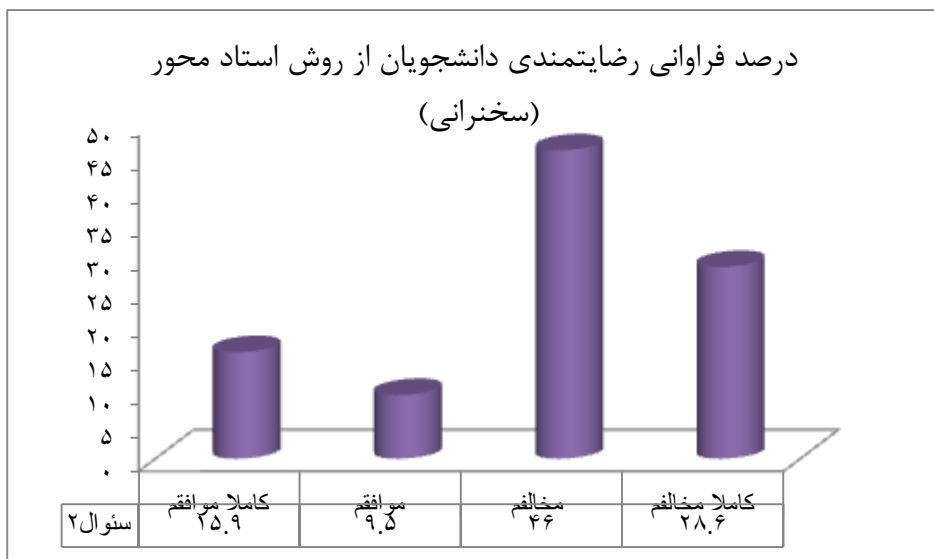
توجه در این بخش موارد ذیل را ذکر کنید:

- شواهد دستیابی به اهداف برای هر یک از اهداف ویژه به تفکیک
- میزان رضایتمندی فراگیران/مشتریان
- نقاط قوت و ضعف و پیشنهادات برای آینده

نتایج بکارگیری این مدل و ابزارهای آموزشی به دو شکل مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا با پرسشنامه دو سئوالی کیفی و سپس با پرسشنامه ۸ سئوالی که بصورت طیف لیکرت طراحی شده بود به ترتیب نظر دانشجویان در خصوص مدل اجرا شده در این بررسی با روش های قبلی مورد سنجش واقع شد و نتایج زیر بدست آمد:

همانطور که جدول فوق نشان می دهد، ۷۶٫۲ درصد از دانشجویان با روش جدید موافق و کاملاً موافق بوده اند

همان طور که مقایسه نمودار ۳ و ۴ نشان می دهد اجرای مدل جامع تدریس دروس معارف اسلامی به طور قابل توجهی رضایتمندی دانشجویان را افزایش داده است .

نقاط قوت :

۱. از نقاط قوت این مدل می توان مشارکت بالای دانشجویان در فرآیند یاددهی - یادگیری دروس معارف را نام برد.
 ۲. از دیگر نقاط قوت ایجاد سامانه ای از مقالات مرتبط با سئوالات و نیازهای دانشجویان است که مطالب ارزشمندی را بصورت یک مرجع اطلاعاتی در بر دارد.
 ۳. تعامل بسیار مناسبی را بین اساتید و دانشجویان فراهم نموده است.
 ۴. منجر به شکل گیری کتابخانه غنی از منابع دروس معارف شده است.
 ۵. منجر به شکل گیری مجموعه ای از فیلم های کوتاه آموزشی متناسب با عناوین دروس معارف اسلامی شده است.
 ۶. اساتید نیز به حضور بیشتر در گروه و مشاوره دانشجویان ترغیب شده اند.
- پیشنهاد می گردد این مدل در تمامی دانشگاههای علوم پزشکی سراسر کشور بکار گرفته شود و سایت مشترک یکپارچه بین دانشگاهها یا معاونت آموزشی و پژوهشی استادان و دروس معارف اسلامی جهت بهره برداری راه اندازی شود.

سطح نوآوری (با ذکر دلیل مشخص نمایید)

- در سطح گروه آموزشی برای اولین بار صورت گرفته است.
- در سطح دانشکده برای اولین بار صورت گرفته است.
- در سطح دانشگاه برای اولین بار صورت گرفته است
- در سطح کشور برای اولین بار صورت گرفته است.
- در دنیا برای اولین بار صورت گرفته است.

اینجانب مهوش کهریزی مجری فرآیند بوده و متعهد می گردم کلیه اطلاعات مبتنی بر واقعیت ترتیب داده شده است .

توجه: لازم است مجموعه ایی از مستندات ، فیلم و..... مرتبط با فرایند که ارزیابی واقعی آن را ممکن می کند بصورت فایل تهیه و به همراه فرم درخواست ارزیابی جشنواره کشوری ارسال شود. این مجموعه باید حاوی اطلاعاتی باشد که امکان اجرای این فعالیت را توسط سایر افراد در مراکز دیگر فراهم نماید(مثلا در حیطة تدوین و بازنگری برنامه حداقل باید کوریکولوم کامل ضمیمه باشد).